

Svenska kyrkans stiftelsebyrå

Bakgrund

Diakoni är en del av Svenska kyrkans grundläggande uppgift. Diakoni finns både på en lekmannanivå och en professionell nivå, och allt där emellan. Oavsett vilken typ av diakoni som bedrivs med Svenska kyrkan som uttalad huvudman så bör den ledas och samordnas professionellt. Att dela ut ekonomiskt stöd till behövande är en del av Svenska kyrkans diakoni. När människor “av hjärtat” ger pengar till kyrkan att förmedla vidare till behövande så behöver denna medmänskliga utgångspunkt kompletteras med en professionell strategi. I dag finns ingen enhetlig policy för handläggning av ekonomiskt stöd till behövande inom Stockholms stift.

Det ekonomiska stöd som Svenska kyrkan förmedlar till behövande kan exempelvis komma från kyrkoavgifter och från gåvomedel. Detta sker i mindre skala. Den största delen av det ekonomiska stöd som förmedlas av Svenska kyrkans församlingar i Stockholms stift kommer från stiftelsemedel. Det gemensamma stiftelsekapital som församlingarna i Stockholms stift förvaltar är ungefär 1 miljard kronor. Det är okänt hur stor delen är som har som ändamål att ge ekonomiskt stöd till behövande. En stiftelse är en egen juridisk person. Den lever sitt eget liv och är inte beroende av kyrkoavgifter

för själva utdelandet. Om Svenska kyrkan skulle "läggas ner", så skulle stiftelserna bestå. En annan huvudman skulle utses som förvaltare. I praktiken utför församlingarna alltså en tjänst åt stiftelserna, och får därför även ta ut en avgift från stiftelserna för arbetet. Stiftelserna får vara själv-försörjande.

I en rapport från kyrkokansliet uppskattas att Svenska kyrkan i Sverige delar ut ungefär 60 miljoner kronor varje år till behövande (Hollmer 2010: Församlingsdiakoni i förändring?). I en studie från 2002 framkom att 25 av de 28 församlingarna som då låg inom Stockholms stad delade ut ungefär 16 miljoner kronor per år till behövande, företrädesvis från stiftelsemedel. (Bodin 2002: Församlingar ger ekonomiskt bistånd). Av dessa 16 miljoner kronor delades ungefär 15 miljoner kronor ut av innerstadsförsamlingarna. Detta trots att den största delen av de ekonomiskt utsatta i Stockholm bor i förortsförsamlingarna. Men eftersom församlingarna där i regel inte förvaltar några stiftelser så har de mindre möjlighet att ge hjälp. De flesta av de stiftelser som Svenska kyrkan förvaltar har nämligen sitt ursprung i en annan tid, innan vårt välfärdssystem var utbyggt, och då fanns inte några förortsförsamlingar. Det är förklaringen till att det främst är innerstadsförsamlingarna som förvaltar stiftelsemedel. Det är vidare stiftelsernas urkunder som avgör vilka som kan få del av det ekonomiska stödet. Det är inte alltid synonymt med vilka behov som är störst för dagen. En församling begränsas ofta, inte bara av att endast kunna ge ekonomiskt stöd till dem som bor inom församlingens egna gränser, utan också av att bara kunna hjälpa den målgrupp som benämns i stiftelsens urkund. "Behövande" är en vanligt förekommande term, men den gruppen begränsas i sin tur ofta till att gälla ett visst kön, vissa ålders- och yrkesgrupper, hälsotillstånd, civilstånd osv. Det finns dock en del stiftelser som varken är territoriellt, eller på annat sätt begränsade. Det räcker med att den sökande är "behövande". Vem som är "behövande" är då ytterst en civilrättslig och skatterättslig fråga. Många diakonerna i förorterna ägnar mycket tid till att hjälpa behövande att söka bidrag från dessa stiftelser.

Varför en stiftelsebyrå?

Ett motiv till varför en centraliserad stiftelsebyrå vore lämplig är just det faktum att denna verksamhet, som sker som en del av Svenska kyrkans diakoni, "lever sitt eget liv". Det finns liten kunskap om hur arbetet egentligen går till och det finns ingen gemensam policy kring om hur arbetet ska gå till. Det är vidare ett verksamhetsområde som tar mycket tid och engagemang av stiftets diakoner. Inte bara för de som arbetar med själva stiftelsehanteringen, utan också för alla diakoner i de församlingar som inte har egna stiftelser och istället hjälper behövande att skriva ansökningar till de församlingar som har. Det skulle bli lättare för de behövande att bara behöva vända sig till en instans, istället för att som idag behöva söka hjälp hos en mängd olika stiftelser,

som dessutom har skilda rutiner.

En centraliserad stiftelsebyrå skulle hjälpa till att

- Skapa en välbehövlig översikt av verksamhetsområdet, och då ge svar på frågor som;
- Vilka får hjälp idag?
- Vilka resurser finns idag?
- Vilka målgrupper och ändamål täcks inte i dagens verksamhet?
- Finns det behov av nya stiftelser och insamlingar för att täcka nya behov?
- Vilka stiftelser kan vara lämpliga att ansöka om permutation för? (ändringar i stiftelsers ändamålsparagraf).

En gemensam stiftelsebyrå skulle innebära:

- En enhetlig professionell handläggning av Svenska kyrkans stiftelser.
- En möjlighet att ge stiftelsehantering en "tydlig plats på kartan" i förhållande till de sökande, andra stiftelsehandläggare (se nedan), socialtjänsten, skatteverket, kammarkollegiet, länsstyrelsen etc.
- Att tydligt markera att stiftelserna är egna juridiska huvudmän som Svenska kyrkans församlingar utför en tjänst åt.

Liknande verksamheter

Under denna utrednings gång har jag intervjuat ett antal företrädare för olika organisationer som också arbetar med att dela ut ekonomiskt stöd, eller på annat sätt berör verksamhetsområdet. Syftet har varit att skaffa en överblick om hur andra gör, men i vissa fall också för att utröna eventuella möjligheter till samarbete. Förutom de organisationer jag presenterar nedan har jag också haft viss kontakt med representanter för Stockholms stad (bl.a. socialjouren), samt några enskilda församlingar.

Föreningen FVO

I slutet på 1800-talet var fattigdomen stor i Stockholm. Det fanns hundratals stiftelser, föreningar och enskilda välgörare som utan samordning arbetade med att motverka fattigdomen. Alla ville väl men det fanns inga enhetliga riktlinjer, så de fattiga gick runt och fick tillfällig hjälp på en mängd platser. Arbetet med att hjälpa de fattiga var oorganiserat och utan inbördes samarbete. Därför startade Föreningen FVO (Föreningen för Välgörenhetens Ordande) en central byrå i Gamla stan, och samlade

ihop den brokiga välgörenheten till en effektiv organisation. De ville "verka för ett ordnat samarbete mellan enskilda välgörande personer, enskilda välgörande stiftelser eller föreningar och den offentliga fattigvården". I praktiken var Föreningen FVO en pionjär som var med och lade grunden till dagens professionella sociala arbete. Hjälptill självhjälp var mottot. Föreningen FVO finns fortfarande kvar som en central byrå i Gamla stan och delade under 2011 ut ungefär 27 miljoner kronor till behövande. Föreningen FVO hjälper ekonomiskt behövande genom att:

- Förvalta egna medel och anknutna stiftelser och fördela dess avkastning. De har ett eget kapital på cirka 100 miljoner kronor och delade under 2011 ut ca 3 miljoner kronor på detta sätt.
- Förmedla bidrag från andra stiftelser, genom att de behovsprövar, beslutar och betalar ut bidraget. De tar ut 13 % i avgift av den klumpsumma som stiftelserna överlämnar. Under 2011 delade de ut närmare 23 miljoner kronor på detta sätt.
- Göra utredningar åt andra stiftelser och lämna förslag till beslut. De tar ut 600 kr per utredning i avgift för detta. Under 2011 utförde de ungefär 850 sådana uppdrag.

Den största delen av Föreningen FVO:s arbete är alltså att man behovsprövar, beslutar och betalar ut stiftelsemedel åt andra stiftelser. Kanslipersonalen har vidare goda kontakter med socialtjänsten, kuratorer, diakoner m.fl. och när ansökningar om ekonomiskt stöd inkommer så kan dessa samordnas på ett effektivt sätt. Eftersom man genom samordningen har ett stort antal stiftelser att välja bland så hittar man så gott som alltid någon som passar den sökandes behov. En behövande kan få hjälp en gång per år. Genom sitt register har man också upptäckt att många söker hjälp hos många olika stiftelser, utan att uppge att de redan fått hjälp. På detta sätt struktureras arbetet upp. För att avgöra om en person är ekonomiskt behövande använder de kronofogdemyndighetens existensminimum som grund, vilken är något högre än försörjningsstödsnormen. På byrån arbetar en kanslichef, en kanslist och två utredare. Ett besök tar en halvtimme, men ett besök är inget måste. Många vill "prata av sig", och den typen av samtal hänvisar man vidare. Viss rådgivning sker via telefon. Tidigare hade Föreningen FVO en egen kamrer, men idag sköts redovisningen av SEB. Genomsnittssumma per ansökan; 6 200 kr (2011). Tandvård upp till 30 - 35 000 kr. Föreningen FVO:s medarbetare tror att Svenska kyrkan skulle vinna mycket på att samordna sina stiftelser, och kan gärna tänka sig att vara en samverkanspart.

Donationsstiftelsegruppen (Stockholms stad)

Precis som Svenska kyrkan i Stockholms stift så förvaltar Stockholms stad ett stort antal stiftelser. De flesta är mycket gamla, många från slutet av 1800-talet. De har, liksom Svenska kyrkan, cirka 1 miljard kronor i stiftelsekapital. 2004 bestämde sig Stockholms stad för att samordna stadens stiftelser. De fanns tidigare uppdelade på bl.a. utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. Syftet med samordningen var att de ville ha enhetliga rutiner. De hade mycket kontakt med stadens jurister för att skapa en enhetlig och lagenlig handläggning. Stockholms stad delade under 2011 ut ungefär 30 miljoner kronor i avkastning från sina stiftelser. Ungefär hälften (11 - 16 miljoner kronor) gick till sociala ändamål. Den andra hälften till ändamål såsom kultur, utbildning, barnkolonier osv. Två handläggare arbetar med detta, och det finns också en ekonom knuten till verksamheten. Ansökningperioden är i början på året, och en behövande kan bara söka en gång per år. Den sökande skickar in en skriftlig ansökan, och bifogar det material som behövs för att avgöra om det finns en möjlighet att ge ett ekonomiskt bidrag. Handläggarna använder försörjningsstödsnormen som grund, men har inget direkt samarbete med handläggarna som arbetar med ekonomiskt bistånd. De räknar med att en sökande får ha upp till 2000 kronor utöver försörjningsstödet riksnorm, för att räknas som behövande. De ersätter inte socialtjänstens ansvarsområden. En vanlig summa är 7000 kronor. I regel går det att hitta stiftelser till alla typer av behövande eftersom en del är generella i sina urkundsformuleringar. Märk väl att Stockholms stad, precis som Svenska kyrkan, är uppdelad i många mindre enheter, i detta fall stadsdelsnämnder, men att stiftelsehanteringen är centraliserad.

Donationsstiftelsegruppen är positiva till samverkan med Svenska kyrkan, och har redan kontakt med en del enskilda församlingar. Om Svenska kyrkan var en enhet skulle det vara lättare att kunna ta initiativ tillsammans, exempelvis att diskutera behov, permutationer och kontakt med skatteverket etc.

Frälsningsarmén i Stockholm, Elisabethgården

Frälsningsarmén är känd för sitt stora engagemang för människor i utsatthet. Även de arbetar med att dela ut ekonomiskt stöd till behövande. För ett antal år sedan centraliserades det arbetet i Stockholm till Elisabethgården som ligger på Norrmalm. Där arbetar 2 socionomer som löpande tar emot besök för rådgivning och utdelning av ekonomiskt stöd. Varje år delar de ut ungefär 2 miljoner kronor till behövande. De har kontakt med ca 1300 hushåll. Den största delen av pengarna kommer från insamlade medel (och alltså ej från stiftelsemedel!). En behövande kan söka och få ekonomiskt stöd två ggr per år och får då enligt riktlinjerna 600 - 800 kronor per tillfälle, + 200 kr för varje barn i hushållet. Pengarna ska gå till det mest nödvändiga. Dessutom kan den behövande ibland få matkassar, samt en rekvisition till Myrorna för kläder och möbler. Även större summor kan betalas ut till ändamål som hyror, el, tandvård och liknande. Det finns ett "rekommenderat tak" (från centralt håll) om hur

mycket ett hushåll kan få hjälp sammanlagt (under flera år). För en ensamstående med barn är det "taket" 11 000 kr. För en ålderpenionär 9000 kr. Elisabethgården har ingen samverkan med socialtjänsten i detta arbete, och betalar därför ut pengarna i form av en utbetalningsavi, då man befärdar att socialtjänsten annars gör avdrag i sin beräkning av försörjningsstöd. Många behövande återkommer år efter år, och efter 3 år rekommenderas att ärendet avslutas. Alla behövande finns registrerade i ett kartotek. Man har en genomtänkt policy kring arbetsmiljöfrågor. I jämförelse med Svenska kyrkan delar man ut mycket mindre ekonomiskt stöd. En skillnad är dock att man centraliserat verksamheten, samt att pengarna främst kommer från insamlade medel, och inte stiftelsemedel.

Gävle Diakoniråd

Diakoniföreningen i Gävle bildades 1919 på uppdrag av dåvarande kyrkoherden med syfte att ta ansvar för de donationsmedel och fonder som församlingen förvaltade. Idag leds arbetet av en styrelse med kyrkoherden som ordförande och det finns ett ekonomiutskott och ett arbetsutskott. Det finns ett antal stiftelser, fonder, testamenten och gåvor som förvaltas av föreningen, vars avkastning ska fördelas till behövande inom Gävles fyra centrala församlingar. Det handlar om miljontals kronor i avkastning. Eftersom föreningen också förvaltar medel från församlingarna så kan diakonerna hänvisa behövande till Diakonirådets mottagning. De har en öppen mottagning tre dagar i veckan och det är två handläggare som tar emot, handlägger och följer upp ärendena. Dessutom arbetar en ekonom på byrån som hanterar fonderna, sköter bokföringen och betalar fakturor. Föreningen hyr sina lokaler av Kyrkans hus i centrala Gävle, och är självfinansierad genom avgifter från de pengar man förvaltar. En dag i veckan hålls sammanträde då man tar beslut och brevsvår skickas ut till alla sökande. Högst 15 000 kronor per år kan en familj få. Oftast betalar man ut hjälpen genom rekvisitioner. Man arbetar med en helhetslösning i sikte för den behövande och i svaret finns ofta förslag och idéer om hur den behövande kan ta sig ur sin situation, med tips på kontakter för vidare stöd, kunskap och hjälp till självhjälp. Som en del av verksamheten erbjuder man kostnadsfri coachning i ekonomifrågor, arrangerar föreläsningar i budgetplanering och håller i en självhjälpsgrupp i privatekonomi. På Föreningens initiativ har nätverket EKC (Ekonomiskt Kunskaps Center) bildats. Det ett samverkansforum där man på olika sätt försöker förebygga att individer får ekonomiska problem. EKC har ett samverkansavtal med 12 olika aktörer, bl.a. Socialtjänsten, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Bostadsbolaget Gavlegårdarna AB, Personliga Ombuden m.fl. Var 14 dag möte gruppen för övergripande frågor, principiella frågor och planerar samverkan i olika frågor som rör den sociala ekonomin i Gävle.

Sociala Missionen i Stockholm

Sociala Missionen är en allmännyttig ideell förening med social och diakonal inriktning. De delar inte längre ut ekonomiskt stöd, men har en annan typ av verksamhet som kan vara ett intressant komplement till en stiftelsebyrå. Sedan 1917 har de arbetat med att bekämpa orättvisor, ge råd och stöd och driva opinionsarbete utifrån en kristen och humanistisk människosyn. De har en nära koppling till fd. Svenska Missionsförbundet. I samband med den nya socialtjänstlagen 1982, som innebar att samhället tog på sig det yttersta ansvaret för utsatta grupper i samhället, beslutades att föreningens stöd och rådgivningsarbete skulle inriktas på att stödja kontakter med socialtjänsten och andra myndigheter, istället för att själv arbeta med akuthjälp. Så här skriver man på sin hemsida:

“Vi erbjuder psykosocialt stöd och socialjuridisk rådgivning under kortare och längre perioder beroende på den enskildas behov. Vi kan anlitas som stödpersoner i kontakter med myndigheter och samordnare när någon har en mängd kontakter som behöver koordineras. Ibland kan vi också vara ombud för att hjälpa den enskilda att få sina rättigheter tillgodosedda. Vid behov sker samverkan med andra frivilligorganisationer och myndigheter. Vi som arbetar här är socionomer med lång erfarenhet och stor kunskap inom det socialjuridiska området.” (www.socialamissionen.se).

Denna typ av verksamhet förekommer sporadiskt inom Svenska kyrkan i Stockholms stift, men det skulle finnas fördelar med att ta ett helhetsgrepp och centralisera en sådan verksamhet som en del av en Svenska kyrkans diakoni. En sådan verksamhet skulle kunna vara en del av en stiftelsebyrås verksamhet.

Svenska kyrkans stiftelsebyrå i Stockholm

Att skapa en centraliserad stiftelsebyrå är alltså inget nytt. Det finns förebilder. Stockholms stad startade sin 2004. Gävle diakoniråd startade sin 1919. Föreningen FVO tog steget redan 1889. Dessa befintliga stiftelsebyråer menar jag gärna skulle kunna fungera som förebilder för det som Stockholms stift nu planerar att starta. Föreningen FVO är dessutom väl känd av Svenska kyrkans diakoner, både som samarbetspart för de församlingar som förvaltar egna stiftelser, men också som ett ställe dit många diakoner redan idag vänder sig till med ansökningar för sina konfidenters räkning. Det finns en pedagogisk poäng med att kunna säga att; “På ett

liknande sätt som man idag kan söka hjälp hos Föreningen FVO, kan man i framtiden söka hjälp hos Svenska kyrkans stiftelsebyrå”.

Ett sätt att starta Svenska kyrkans stiftelsebyrå är att starta i det lilla, och sedan låta verksamheten växa, allt eftersom fler församlingar väljer att ansluta sig till verksamheten. Stockholms stift har dessutom själv en del egna stiftelser som kan fungera som en bas. Men det är rimligt att i varje fall några församlingar redan från början finns med som “kund” i skapandet av en stiftelsebyrå. Något som är intressant är att Föreningen FVO inte bara menar att Svenska kyrkan skulle ha mycket att vinna på att centralisera sin stiftelser. De är också intresserade av en närmare samverkan, exempelvis vad gäller lokalfrågan. Det är värt att fundera vidare kring.

Oavsett vilken *organisationsform* som är lämpligast för stiftelsebyrån är det viktigt att stiftelsebyrån kan arbeta effektivt, flexibelt, och med starkt mandat från uppdragsgivarna. En Förening? En stiftelse? Ett Aktiebolag? En egen verksamhet? Allt på något sätt under Stockholms stift.

Stiftelsebyråns verksamheten skulle, som Gunnarsson beskriver och som Föreningen FVO gör i praktiken, främst handla om att:

- Förvalta egna stiftelsemedel och fördela dess avkastning. Under denna punkt finns även möjligheten att stiftelsebyrån med länsstyrelsens godkännande helt tar över uppgiften som förvaltare av stiftelser som en del församlingar kan tänkas vilja lämna ifrån sig (Ansvarig förvaltare).
- Förmedla bidrag från församlingarnas stiftelser genom att de behovsprövar, beslutar och betalar ut det ekonomiska stödet. I beskedet till den sökande kan framgå vilken församling som förvaltar stiftelsen. I vissa fall vill kanske församlingarna bara ha hjälp med behovsprövningen och få ett förslag till beslut, för att sedan själva kunna ta beslutet (Serviceutförare).

Finansieringen av verksamheten kan ske genom att stiftelsebyrån, precis som Föreningen FVO och Gävle diakoniråd, tar ut en viss procent i avgift från den avkastning som de delar ut. Stiftelsebyrån bör på sikt kunna vara helt självfinansierad.

Det är viktigt att stiftelsebyrån utarbetar en *tydlig policy för verksamheten*. Det kan exempelvis innebära att den inte ger ekonomiskt stöd i akuta situationer (utan i stället gör en överenskommelse med socialtjänsten om hur en sådan situation ska tacklas), att man utvecklar en genomtänkt idé om att det ekonomiska stödet ska fylla en uttalad

kompletterande funktion i förhållande till samhällets övriga skyddsnet. De ekonomiska utredningarna bör vara så grundliga som stiftelselagen och skatteverkets riktlinjer kräver. Varken mer eller mindre. Exempelvis bör inte kyrkligt medlemskap krävas om inte den aktuella stiftelseurkunden säger det. Eventuella kompletterande utredningar om exempelvis sjukdomstillstånd, tandvårdsbehov, hyresskulder och social problematik bör i möjligaste mån styrkas av andra parter. I övrigt rekommenderar jag min bok "Ekonomiskt stöd i församlingen" (Verbum 2013) som idématerial i framtagandet av Stiftelsebyråns handläggningspolicy.

Vad gäller *personal* så behöver stiftelsebyrån inledningsvis en chef som ansvarar för verksamheten och dess utveckling. Det är också nödvändigt med ett par stiftelsehandläggare som sköter stiftelsehanteringen. Hur många som behövs är naturligtvis direkt kopplat till arbetsbördan och vad verksamheten innehåller. Min uppfattning är att stiftelsebyrån bör ha stora ambitioner på utveckling enligt nedan, och därför föreslår jag att personalen som anställs bör ha en samhällsvetenskaplig högskoleutbildning, såsom socionom eller motsvarande. Det bör även finnas ekonomisk och juridisk kompetens att tillgå. Stiftelsebyrån måste hålla sig uppdaterad i de skatterättsliga och civilrättsliga frågor som har betydelse för verksamheten. Den ekonomiska redovisningen kan gärna, som hos Föreningen FVO, skötas av en bank.

Stiftelsebyrån bör vara *centralt placerad* då den ska serva hela Stockholm.

Utvecklingspotential

Nya resurser

Det är viktigt att komma ihåg att när det gäller stiftelsemedel så är det ytterst stiftelsernas urkunder som bestämmer vilka som kan få hjälp. Därför kan det på sikt bli aktuellt att skapa nya resurser för de behov som idag inte kan tillfredsställas. Det kan exempelvis visa sig att det finns målgrupper som är i behov av ekonomiskt stöd, men som inte kan få hjälp från de stiftelser som idag finns. Stiftelsebyrån kan naturligtvis nöja sig med att konstatera faktum, att det är orättvist, och hänvisa till stiftelsernas historiska sammanhang. Men den överblick som verksamheten ger kan också ge argument för permutationer, dvs. möjligheten att ändra ändamålsparagrafen i stiftelsens urkund. Det är möjligt om man exempelvis kan påvisa att det behov som stiftelsen ska tillfredsställa inte längre finns, eller att målgruppen inte går att hitta inom församlingens gränser. Ett annat alternativ för att kunna hjälpa fler är att Svenska kyrkan "är mer framåt" och skapar nya resurser. Här är värt att jämföra med exempelvis Stockholms Stadsmission som aktivt arbetar med att få in nya resurser till sin verksamhet. Under 2012 samlade man in närmare 100 miljoner kronor i bidrag. Här är en reflektion

kring namnet på Stiftelsebyråns verksamheten lämplig redan nu. Om det i framtiden är tänkbart att det ekonomiska stödet inte bara kommer att ha sitt ursprung från stiftelsemedel, utan även från exempelvis gåvomedel/insamlingar och kyrkoavgifter, kanske man ska överväga ett annat namn än "Stiftelsebyrå".

Länk-verksamhet

Genom den översikt som byrån kommer att få kring olika hjälpbehov, är det sannolikt möjligt att personalen kommer att komma i kontakt med människor som "faller mellan stolarna". En byrå som delar ut ekonomiskt stöd är också en byrå som inte delar ut ekonomiskt stöd (!). Alla kan inte få hjälp. En tydlig policy som exempelvis säger att byrån inte ska ersätta det offentliga ansvarsområden kommer att göra att byrån får kontakt med människor som upplever sig felaktigt behandlade av exempelvis socialtjänst och Försäkringskassa. Istället för att "tappa igen maskorna" när det offentliga skydds nätet brister skulle byrån kunna utveckla en "Länk-verksamhet", vilket kan innebära att byrån hjälper behövande att få det stöd som de har rätt till enligt lag. Detta kräver socialjuridisk kompetens hos medarbetarna så att de ger rätt råd, och även att de "talar samma språk" som exempelvis socialtjänsten. Socialtjänsten ska naturligtvis i första hand ses som en partner i det socialt arbetet, och personalens uppgift blir då att "länka" ihop den behövande med socialtjänsten på ett smidigt sätt. Men rollen som länk kan också innebära att vara en stödperson eller ett ombud i socialjuridiska frågor och hjälpa behövande att överklaga beslut i olika rättsinstanser. Här kan Sociala Missionen enligt ovan vara en intressant förebild, och kanske även en möjlig samarbetspart.

Röst-verksamhet

Svenska kyrkan kommer sannolikt via byrån på olika sätt bli varse om orättvisor och exempel på ohållbara situationer för utsatta människor, vilket i sin tur kan kräva att kyrkan höjer sin opinionsbildande röst (den profetiska diakonin). En "Röst-verksamhet" handlar om att vara en aktiv del av samhällsdebatten, i detta fall i frågor om ekonomisk utsatthet. Frågor om utförsäkrades situation, nivån på socialtjänstens "skäliga levnadsnivå", "barnfattigdom" och en del EU medborgares socialt utsatta situation i Stockholm, är exempel på frågor som byrån kan komma i kontakt med. Byrån har alla möjligheter att vara med och utveckla en sådan typ av opinionsbildande verksamhet. Gävle diakoniråds Ekonomiskt Kunskaps Center (EKC) är ett intressant etablerat exempel.

Övrig rådgivning

Det är möjligt att det kommer att visa sig att en del av de människor som söker sig till byrån i behov av ekonomisk hjälp, även är i behov av annan typ av Rådgivning och stöd. Det kan handla om budgetrådgivning, men också om individuellt samtalsstöd mm.

Därför bör Stiftelsebyrån skapa ett smidigt sätt att, återigen, länka personer till rätt typ av hjälp. Och kanske även själv bedriva en sådan typ av rådgivning.

Det finns alltså en stor utvecklingspotential för en Stiftelsebyrå. Dessa verksamheter kan dock inte bekostas med stiftelsemedel, vars avkastning ska delas ut till behövande. Men det kan också finnas stiftelser vars avkastning kan tänkas stödja denna typ av verksamhet. En noga genomläsning av stiftelsernas urkunder kan ge svar på detta. En annan möjlighet till finansiering är att de olika församlingarna ger ett ekonomiskt bidrag för att ha tillgång denna typ av verksamhet. Precis som församlingarna idag ger ett ekonomiskt bidrag till den ekonomiska föreningen "Kyrkans Familjerådgivning", så skulle "Kyrkans Rådgivningscenter" kunna skapas och knytas till Stiftelsebyrån. Se vidare min bok "Ekonomiskt stöd i församlingen" (Verbum 2013) för inspiration.

Det första steget torde dock vara att starta själva "Stiftelsebyrån", och undersöka vilka församlingar som kan tänkas vilja vara med på detta. Men den utvecklingspotential som finns är spännande och viktig.

Fördelar & Nackdelar

Fördelar

- En välbehövlig översikt av verksamhetsområdet skapas vad gäller exempelvis statistik, omfattning, vilka som får hjälp och om nya behov.
- En enhetligt, effektiviserad, professionell handläggning kan skapas.
- Endast en ansökningsblankett behövs när man söker stiftelsemedel hos Svenska kyrkan i Stockholm.
- Behövande som tidigare sökt "överallt" hamnar hos samma handläggare.
- Diakonerna behöver bara vända sig till ett ställe om de hjälper behövande att söka ekonomiskt stöd hos Svenska kyrkans stiftelser.
- Diakonerna slipper blanda ihop själavård med utredningar om ekonomiskt stöd.
- Diakoners tid frigörs till annat diakonalt arbete.
- En genomtänkt enhetlig arbetsmiljöpolicy kan skapas.
- Det blir tydligt att det ekonomiska stöd som Svenska kyrkan förmedlar främst kommer stiftelser, som är egna juridiska huvudmän.
- Det blir lättare för Svenska kyrkan att utveckla rollen som länk och profetisk röst i frågor om ekonomisk utsatthet, om man får en överblick av verksamhetsområdet. Man kan utveckla en tydlig roll i förhållande till Stockholms stad i frågor om ekonomisk utsatthet.
- Det blir lättare att samverka och integrera med exempelvis Föreningen FVO, Donationsstiftelsegruppen, Skatteverket, Kammarkollegiet och Länsstyrelsen.

Nackdelar

- Diakontjänster som finansieras med stiftelsemedel i församlingarna kan försvinna.
- Den personkännedom som den lokala anknytningen har kan försvinna.
- Församlingarnas möjlighet att själva kunna vara flexibla och dela ut ekonomiskt stöd försvinner, men det kan lika gärna vara en fördel.

Med stiftets egna stiftelser som bas, och några församlingarna som samarbetspartners, kan verksamheten starta i mindre skala. Efter hand kan verksamheten växa, med målet att de flesta församlingar inom Stockholms stift ska anlita Stiftelsebyrån. Stiftelsebyrån bör vara självfinansierad genom uttag av skäliga avgifter från stiftelserna. Till Stiftelsebyrån kan på sikt ytterligare verksamheter knytas, enligt ovan, i form av "Länk- och "Röst-verksamheter", och olika typer av Rådgivning. Även utdelning av ekonomiskt stöd som inte har sitt ursprung i stiftelsemedel kan på sikt komma i fråga. Verksamheten bör sträva efter att bli känd som professionell, samverkande, effektiv, flexibel och medmänsklig.

Förslag till beslut:

att Stockholms stift startar en stiftelsebyrå med syfte förvalta egna stiftelsemedel och fördela dess avkastning.

att Stiftelsebyrån erbjuder sig att ta över uppgiften som ansvarig förvaltare av de stiftelser som församlingar inom Svenska kyrkan i Stockholms stift vill lämna ifrån sig.

att Stiftelsebyrån erbjuder sig att, mot en skälig avgift, bli en serviceutförare åt stiftelser som Svenska kyrkans församlingar inom Stockholms stift förvaltar, genom att behövspröva, besluta och betala ut stiftelsernas avkastning.

Stockholm juni 2013

Magnus Bodin

Diakon & socionom med magisterexamen i socialt arbete

Referensmaterial

Bodin, Magnus. (2013). Ekonomiskt stöd i församlingen. Stockholm: Verbum

Bodin, Magnus (2002). Församlingar ger ekonomiskt bistånd. Ett uttryck för diakoni i Stockholm stad. Arbetsrapportserien nr. 23. Stockholm: Ersta Sköndal Högskola

Gunnarsson. H (2012) Stiftelsebyrå. En utredning om samlad stiftelseförvaltning för Svenska kyrkans stiftelser i Stockholms stift.

Hollmer, M (2010). Församlingsdiakoni i församling?. Uppsala: Kyrkokansliet